

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De iniustitia. Qu[a]estio 59.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

Ad primum ergo dicendum, quòd liberalitas, etsi de suo det, tamen hoc facit, in quantum in hoc considerat propriæ virtutis bonum. Iustitia autem dat alteri quod suum est, quasi considerans bonum commune. Et propterea iustitia obseruatur ad omnes: liberalitas autem ad omnes se extendere non potest. Et iterum liberalitas, quæ de suo dat, supra iustitiam fundatur, per quam unicuique quod suum est, tribuitur.

Ad secundum dicendum, quòd magnanimitas quando superuenit iustitiæ, auget eius bonitatē: quæ tamen sine iustitia, nec virtutis rationem haberet.

Ad tertium dicendum, quòd fortitudo, etsi consistat circa difficiliora, non tamen est circa meliora, cum sit solum in bello utilis: iustitia autem & in pace & in bello, sicut & dictum est. *In co. ar.*

QVÆST. LIX.

De iniustitia, in quatuor articulos diuisa.

Deinde considerandum est de iniustitia.

¶ Et circa hoc quærentur quatuor.

- ¶ Primo, utrum iniustitia sit speciale vitium?
- ¶ Secundo, utrum iniusta agere sit proprium iniusti?
- ¶ Tertio, utrum aliquis possit iniustum pati, volens?
- ¶ Quarto, utrum iniustitia ex suo genere sit peccatum mortale?

ARTIC. I.

Utrum iniustitia sit vitium speciale? 330

Ad primum sic proceditur. Videtur, quòd iniustitia non sit vitium speciale. Dicitur enim 1. 1o. 3. Omne peccatum est iniquitas. Sed iniquitas videtur idem esse quod iniustitia: quia iustitia est æqualitas quædam. Unde iniustitia idem videtur esse quod inæqualitas, siue iniquitas. Ergo iniustitia non est speciale peccatum.

¶ 2. Præterea, Nullum speciale peccatum opponitur omnibus virtutibus. Sed iniustitia opponitur omnibus virtutibus. Nam quatum ad adulterium, op-
Sec. Sec. Vol. ij. D po-

*Sup. q. 58.
ar. 5. ad 3
& inf. q.
79. ar. 2.
ad 3.*

ponitur castitati; quantum ad homicidium, opponitur mansuetudini: & sic de alijs. Ergo iniustitia non est speciale peccatum.

¶ 3 Præterea, Iniustitia iustitiæ opponitur, quæ in voluntate est. Sed omne peccatum est in voluntate, ut * Augustinus dicit, Ergo iniustitia non est speciale peccatum.

l. de duabus animabus c. 10 q. 11 20. 6.

¶ SED contra est, quod iniustitia iustitiæ opponitur. Sed iustitia est specialis virtus. Ergo iniustitia est speciale vitium.

RESPONDEO dicendum, quod iniustitia est duplex. Una quidem illegalis, quæ opponitur legali iustitiæ. Et hæc quidem secundum essentiam est speciale vitium, in quantum respicit speciale obiectum, scilicet bonum commune quod contemnit. Sed quantum ad intentionem est vitium generale, quia per contemptum boni communis potest homo ad omnia peccata deduci. Sicut etiam omnia vitia in quantum repugnant bono communi, iniustitiæ habent rationem, quasi ab iniustitia deriuata: sicut & supra de iustitia * dictum est. Alio modo dicitur iniustitia secundum inæqualitatem quamdam ad alterum, prout scilicet homo vult habere plus de bonis, puta diuitijs, & honoribus: & minus de malis, puta laboribus, & damnis. Et sic iniustitia habet materiam specialem; & est particulare vitium, iustitiæ particulari oppositum.

q. 58. a. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut iustitia legalis dicitur per comparisonem ad bonum commune humanum; ita iustitia diuina dicitur per comparisonem ad bonum diuinum, cui repugnat omne peccatum: & secundum hoc, omne peccatum dicitur esse iniquitas.

Ad secundum dicendum, quod iniustitia etiam particularis opponitur indirectè omnibus virtutibus: in quantum scilicet exteriores etiam actus pertinent & ad iustitiam, & ad alias virtutes morales, licet diuersimodè, sicut supra * dictum est.

a. 9. præc. 9. q. 11.

Ad

Ad tertium dicendum, quod voluntas sicut & ratio, se extendit ad materiam totam moralem, scilicet ad passiones, & ad operationes exteriores, quæ sunt ad alterum: sed iustitia perficit voluntatem solum, secundum quod se extendit ad operationes, quæ sunt ad alterum; & similiter iniustitia.

ARTIC. II.

Utrum aliquis dicatur iniustus ex hoc, quod facit iniustum?

331

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod aliquis dicatur iniustus ex hoc, quod facit iniustum. Habitus enim specificantur per obiecta, ut ex supra * dictis patet. Sed proprium obiectum iustitiæ est iustum, & proprium obiectum iniustitiæ est iniustum. Ergo & iustus dicendus est aliquis ex hoc, quod facit iustum: & iniustus ex hoc, quod facit iniustum.

*Inf. ar. 4.
ad 14. &
5. Eth. le.
13. & Ps.
35. princ.
* 1. 2. q.
54. ar. 2.*

¶ 2 Præterea, Philosophus dicit in 5. * Ethicor. falsam esse opinionem quorundam, qui æstimant in potestate hominis esse, ut statim faciat iniustum, & quod iustus non possit minus facere iniustum, quam iniustus. Hoc autem non esset, nisi facere iniustum esset proprium iniusti. Ergo aliquis iudicandus est iniustus ex hoc, quod facit iniustum.

*c. 4. & 16
in pr. &
c. 9. d. me.
10. 3.*

¶ 3 Præterea, Eodem modo se habet omnis virtus ad proprium actum, & eadem ratio est de vitijs oppositis. Sed quicumque facit aliquid intemperatum, dicitur intemperatus. Ergo quicumque facit aliquid iniustum, dicitur iniustus.

SED contra est, quod * Philosophus dicit in 5. Ethicor. quod aliquis facit iniustum, & iniustus non est.

c. 6. 10. 5.

RESPONDEO dicendum, quod sicut obiectum iustitiæ est aliquid æquale in rebus exterioribus; ita etiam obiectum iniustitiæ est aliquid inæquale: prout scilicet alicui attribuitur plus vel minus, quam sibi competat. Ad hoc autem obiectum comparatur habitus iniustitiæ mediante proprio actu, qui vocatur iniustificatio. Potest ergo contingere, quod qui facit iniustum, non est iniustus dupliciter. Vno modo

D 2 pro-

propter defectum comparationis ipsius operationis ad proprium obiectum: quæ quidem recipit speciem & nomen à per se obiecto, non autem ab obiecto per accidens. In his autem quæ sunt propter finem, per se dicitur aliquid quod est intentum, per accidens autem quod est præter intentionem. Et ideo si aliquis faciat aliquid quod est iniustum non intendens iniustum facere (puta cum hoc facit per ignorantiam, non existimans se iniustum facere) tunc non facit iniustum per se, & formaliter loquendo, sed solum per accidens, & quasi materialiter, faciens id quod est iniustum. Unde & talis operatio non denominatur iniustificatio. Alio modo potest contingere propter defectum comparationis ipsius operationis ad habitum. Potest enim iniustificatio procedere, quandoque quidem ex aliqua passione, puta iræ, vel concupiscentiæ. Quandoque autem ex electione, quando scilicet ipsa iniustificatio per se placet: & tunc proprie procedit ab habitu, quia unicuique habenti aliquem habitum, est secundum se acceptum, quod convenit illi habitui. Facere ergo iniustum ex intentione, & electione, est proprium iniusti, secundum quod iniustus dicitur, qui habet iniustitiæ habitum: sed facere iniustum, præter intentionem, vel ex passione, potest aliquis absque habitu iniustitiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod obiectum per se, & formaliter acceptum, specificat habitum; non autem prout accipitur materialiter, & per accidens.

Ad secundum dicendum, quod non est facile cuiquam facere iniustum ex electione, quasi aliquid per se placens, & non propter aliud: sed hoc proprium est habitus habitum, ut ibidem Philosophus dicit.

Ad tertium dicendum, quod obiectum temperantiæ non est aliquid exterius constitutum, sicut obiectum iustitiæ, sed obiectum temperantiæ, id est, temperatum, accipitur solum in comparatione ad ipsum hominem. Et ideo quod est per accidens & præter

intentionem, non potest dici temperatum nec materialiter, nec formaliter; & similiter neque intemperatum. Et quantum ad hoc est dissimile in iustitia, & in alijs virtutibus moralibus. Sed quantum ad comparationem operationis ad habitum; in omnibus similiter se habet.

ARTIC. III.

Verum aliquis possit pati iniustum, volens?

332

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod aliquis possit pati iniustum volens. Iniustum enim est inæquale, ut * dictum est. Sed aliquis lædendo seipsum, recedit ab æqualitate, sicut & lædendo alium. Ergo aliquis potest sibi ipsi facere iniustum sicut & alteri. Sed quicumque facit sibi iniustum, volens facit. Ergo aliquis volens potest pati iniustum, maxime à seipso.

*Inf. 9. 66.
ar. 4. cor.
Et 5. Eth.
le. 12. 13.
6. 14.
* ar. 1. 1. 1.*

¶ 2 Præterea, Nullus secundum legem civilem punitur, nisi propter hoc, quod facit aliquam iniustitiam. Sed illi qui interimunt seipsos, puniuntur secundum legem civitatum in hoc, quod privabantur antiquitus honore sepulturæ: ut patet per * Philosophum in 3. Ethic. Ergo aliquis potest facere sibi ipsi iniustum: & ita contingit quod aliquis iniustum patitur volens.

*e vlt. par.
Id. 2. 1. 1.
10. 5.*

¶ 3 Præterea, Nullus facit iniustum, nisi alicui patienti iniustum. Sed contingit, quod aliquis faciat iniustum alicui, hoc volens, puta si vendat ei rem carius, quam valeat. Ergo contingit aliquem volentem aliquid iniustum pati.

SED contra est, quod iniustum pati est oppositum ei, quod est iniustum facere. Sed nullus facit iniustum, nisi volens. Ergo per oppositum nullus patitur iniustum, nisi nolens.

R E S P O N D E O dicendum, quod actio de sui ratione procedit ab agente; passio autem secundum propriam rationem est ab alio. Unde non potest esse idem secundum idem, agens & patiens, ut dicitur in 3. & 8. Phisic. * Præcipuum autem proprium agen-

*lib. 8. tex.
40. 1. 1.*

D 3 di

di in hominibus est voluntas : & ideò illud propriè, & per se homo facit, quod volens facit. Et è contrario illud propriè homo patitur, quod præter voluntatem suam patitur: quia in quantum est volens, principium est ex seipso. Et ideò in quantum est huiusmodi, magis est agens, quàm patiens. Dicendum est ergo quòd iniustum, per se & formaliter loquendo, nulus potest facere, nisi volens, nec pati nisi nolens. Per accidens autem & quasi materialiter loquendo, potest aliquis id quod est de se iniustum, vel facere nolens (sicut cùm quis præter intentionem operatur) vel pati volens: sicut cùm aliquis plus alteri dat suam voluntate, quàm debeat.

Ad primum ergo dicendum, quòd cùm aliquis sua voluntate dat alicui id quod ei non debet, non facit nec iniustitiam, nec inaequalitatem. Homo enim per suam voluntatem possidet res : & ita non est præter proportionem, vel propositum si aliquid ei subtrahatur, sed secundum propriam voluntatem, vel à seipso, vel ab alio.

Ad secundum dicendum, quòd aliqua persona singularis potest dupliciter considerari. Vno modo secundum se. Et sic si sibi aliquod nocumentum inferat, potest quidem habere rationem alterius peccati, puta intemperantiæ vel imprudentiæ: non tamen rationem iniustitiæ: quia sicut iustitia semper est ad alterum, ita & iniustitia. Alio modo potest considerari aliquis homo, in quantum est aliquid ciuitatis, scilicet pars: vel in quantum est aliquid Dei, scilicet creatura, & imago. Et sic qui seipsum occidit, iniuriam quidem facit non sibi, sed ciuitati, & Deo: & ideò punitur tam secundum legem diuinam, quàm secundum legem humanam: sicut & de fornicatore Apostolus dicit, Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.

Ad tertium dicendum, quòd passio est effectus actionis exterioris. In hoc autem quod est facere, & pati iniustum, id quod materialiter est, attenditur

secun-

secundum id quod exterius agitur, prout in se consideratur, vt dictum est *. Id autem quod est ibi formale, & per se, attenditur secundum voluntatem agentis, & patientis, vt ex * dictis patet. Dicendum est ergo quod aliquem facere iniustum, & alium pati iniustum, materialiter loquendo, semper se comitantur. Sed si formaliter loquamur, facere aliquis potest iniustum, intendens iniustum facere: tamen alius non patietur iniustum, quia volens patietur. Et e converso potest aliquis pati iniustum, si nolens id quod est iniustum, patiatur: & tamen ille qui hoc facit ignorans, non faciet iniustum formaliter, sed materialiter tantum.

ar. prae.

In cor. &
ar. prae.

ARTIC. IV.

Virum quicumque facit iniustum, peccet mortaliter?

333

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod non quicumque facit iniustum, peccet mortaliter. Peccatum enim veniale mortali opponitur. Sed quandoque veniale peccatum est, quod aliquis faciat iniustum. Dicit enim * Philosoph. in 5. Ethic. de iniusta agentibus loquens, Quicumque non solum ignorantes, sed & propter ignorantiam peccant, venialia sunt. Ergo non quicumque facit iniustum, mortaliter peccat.

Inf q. 69.
ar. 1. cor.
q. 70.
ar. 4. co.
q. 110.
ar. 3. cor.
* ca. 8. in
fi. 10. 5.

¶ 2 Præterea, Qui in aliquo paruo iniustitiam facit, parum à medio declinat. Sed hoc videtur esse tolerabile, & inter minima malorum computandum, vt patet per * Philosoph. in 2. Ethic. Non ergo quicumque facit iniustum, peccat mortaliter.

e. ult. civ.
fn. 10. 5.

¶ 3 Præterea, Charitas est mater omnium virtutum, ex cuius contrarietate aliquod peccatum dicitur mortale. Sed non omnia peccata opposita alijs virtutibus sunt mortalia. Ergo etiam neque facere iniustum semper est peccatum mortale.

SED contra, Quicquid est contra legem Dei, est peccatum mortale. Sed quicumque facit iniustum, facit contra præceptum legis Dei: quia vel reducit ad furtum, vel ad adulterium, vel ad homicidium,

D 4 dium,

q. 64. c. se 79. dicitur, vel ad aliquid huiusmodi, ut ex sequentibus * patebit. Ergo quicumque facit iniustum, peccat mortaliter.

* q. 24. a. 12. c. 1. 2. q. 72. a. 5. RESPONDEO dicendum, quod sicut supra * dictum est, cum de differentia peccatorum ageretur, peccatum mortale est quod contrariatur charitati, per quam est animæ vita. Omne autem nocumentum alteri illatum, ex se charitati repugnat, quæ mouet ad videntium bonum alterius: & ideo cum iniustitia, semper consistat in nocumento alterius, manifestum est quod facere iniustum, ex genere suo est peccatum mortale.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Philosophi intelligitur de ignorantia facti, quam ipse vocat ignorantiam particularium circumstantiarum, quæ meretur veniam: non autem de ignorantia iuris, quæ non excusat. Qui autem ignorans facit iniustum, non facit iniustum, nisi per accidens, ut supra dictum est *.

Ad secundum dicendum, quod ille qui in paruis facit iniustitiam, deficit à perfecta ratione eius quod est iniustum facere, in quantum potest reputari non esse omnino contra voluntatem eius, qui hoc patitur: pura si auferat aliquis alicui vnum pomum, vel aliquid tale, de quo probabile sit, quod ille inde non lædatur, nec ei displiceat.

Ad tertium dicendum, quod peccata, quæ sunt contra alias virtutes, non semper sunt in nocumentum alterius, sed important inordinationem quamdam circa passiones humanas. Vnde non est similis ratio.

QVÆST. LX.

De iudicio, in sex articulos diuisa.

Postea considerandum est de iudicio.

¶ Et circa hoc quaruntur sex.

¶ Primo, utrum iudicium sit actus iustitiæ?

¶ Secundo, utrum sit licitum iudicare?

¶ Tertio, utrum per suspiciones sit iudicandum?

¶ Quar-